

JAARBOEK

VAN HET

EUROPEES

GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN

PENNINGKUNDE

20
19

INHOUDSTAFEL

<i>In memoriam</i> Juliaan Taelman	
Verantwoordelijken van het EGMP	I
Afdelingen van het EGMP	II
Verlag van de AV van het EGMP FV (25/V/2019)	VI
Recensies	209

Huguette TAYMANS	
Marcel Vandeplassche, een pionier in de veterinaire verloskunde	1
Hugo VANHOUDT	
De Gentse nobel 1582 met twee ineengeslagen handen onder een kroon	10
Eddy KERSENS	
Gutenberg en zijn drukpers op munten en medailles	40
Jeannine JACOBS-DE CONINCK	
Belgische Burgerwacht & Engelse <i>Riflemen</i>	71
Patrick PASMANS	
De prijspenningen van de Landsbond der Belgische Bakkersbazen	89
Luc VAN EECKHOUDT	
De 'Ten Langveld'-medaille 1882/1982/2017 te Hakendover	98
Rudy DILLEN	
Commagene – de muntslag van Antiochus I Theos herbekeken	104
Joris FREDERICKX	
<i>Saint George</i> op munten van Engeland en het Verenigd Koninkrijk	116
William VAN HEMELRYCK	
Functie en gebruik van sceatta's als munt van de getaxeerde handel	136
René WAERZEGGERS	
Een enigmatische Luikse denarius herontdekt	173
Fons VAN BAELEN	
De muntvondst van Vaalbeek	176
Hendrik VAN CAELENBERGHE	
Twee opmerkelijke kortes voor Filips II	197
Jan MOENS	
De gouden leeuw (<i>lion d'or</i>) 1790 van de Verenigd Belgische Staten	201

EEN ENIGMATISCHE LUIKSE DENARIUS HERONTDEKT

René WAERZEGGERS

Clément de Renesse-Breidbach heeft in zijn *Histoire numismatique de l'évêché et principauté de Liège depuis les temps les plus reculés jusqu'à sa destruction arrivée par la réunion de ce pays à la république française* op pagina 9 en plaat 3 volgend stuk opgenomen:

“OBERT OU OTBERT

1091. 1119.

I.

- a. OB.– EPC – Buste non mitré, mais à chevelure ; la main droite et la gauche élevées.
- r. Dans le champ une église à trois tours, dont celle du milieu a le haut un peu en forme de dôme ; nulle inscription se voit autour du revers. Cette pièce a été conservée dans le cabinet de feu M. Van Muysen, à Tongres. Voyez pl. 3, n° I.”

In zijn standaardwerk *Numismatique de la principauté de Liège et de ses dépendances (Bouillon, Looz) depuis leurs annexations* plaatst J. de Chestret de Haneffe dit stuk ook bij de denarii van Otbert (als nr. 46), zij het met zeer veel voorbehoud. Hij had het immers zelf niet gezien, en diende zich uitsluitend op de beschrijving en afbeelding van de Renesse te baseren. De Chestret uit in een noot zelfs het vermoeden dat de Renesse het omschrift op de voorzijde verkeerd heeft gelezen, en dat deze denarius stilistisch meer thuishoort onder de regering van Hendrik van Leez (“Cette pièce a été évidemment mal reproduite par de Renesse. Le type en est plutôt celui de Henri II, et si l’on possédait l’original, peut-être y lirait-on EPI – SCOP, au lieu de EPC – OB”).

Jean-Luc Dengis van zijn kant is het in zijn *Les monnaies de la Principauté de Liège, I. De Notger à Henri de Gueldre (972-1274)* volledig eens met de conclusies van de Chestret. Hij betwijfelt zelfs of deze denarius echt bestaat (“Cette monnaie mal reproduite par Renesse a une existence douteuse, nous ne l’avons rencontrée dans aucune collection. Son style ferait penser à une frappe de la seconde moitié du XIIe siècle. Il est possible que la légende du droit ait été mal lue et que sa lecture exacte serait EPISCOP.”).

Het stuk bestaat echter wel degelijk. Een exemplaar ervan bevindt zich in de verzameling van de Universiteit Gent (inventaris nr. BRKZ.NUM.002413), en dat blijkt inderdaad op een aantal punten af te wijken van de beschrijving en de afbeelding van de Renesse-Breidbach (zoals de Chestret en Dengis al vermoedden):

(schaal 200%)

- Vz. Gedrapeerde buste van een jonge man, met krullend haar en naar rechts gewend hoofd, in vooraanzicht; hij heeft de rechterhand geheven en houdt een gesloten boek schuin met de linker; bovenaan, evenwijdig aan de rand, een opschrift met twee letters links van het hoofd en vier letters rechts; boven de scheiding tussen de laatste twee letters bevindt zich een afkortingsstreepje; rondom, een cirkel en een parelcirkel.
- Kz. Een gebouw met drie torens, binnen een omwalling met kantelen; de toren op het hoofdgebouw loopt uit op een koepel en de zijtorens hebben een spits dak; vooraan, een toegangspoort in de omwalling waarvan het boogvormig bovenstuk bezet is met bolletjes; in de poort, drie ringetjes; bovenaan, evenwijdig aan de rand en van elkaar gescheiden door de torens, vier ringetjes; rondom, een parelcirkel.

Zilver – Ø 16,2 mm – 0,79 g – ↑.

De man op de voorzijde blijkt in zijn linkerhand een gesloten boek te houden, en het opschrift aldaar – dat voor een groot gedeelte moeilijk leesbaar is – stemt zeker niet overeen met wat de Renesse vermeldt (en al evenmin met wat de Chestret en Dengis als mogelijk alternatief suggereren):

- De tweede letter links is hoogstwaarschijnlijk een P, en de eerste letter rechts is zeker een liggende S. Daar kan redelijkerwijs uit afgeleid worden dat de eerste drie letters een afkorting zijn van EP[ISCOPV]S, en de laatste drie een afkorting van de naam van de prinsbisschop.
- Daar is van de bovenste helft van de eerste letter voldoende te onderscheiden om andere letters dan een B, E, F, H, P of R te kunnen uitsluiten. Van de tweede letter is enkel het horizontaal bovenstreepje zichtbaar, wat de mogelijkheden beperkt tot E, F, T en Z. De laatste letter is zeker een H.

Van alle mogelijke lettercombinaties die daarmee kunnen gevormd worden, is HEH de enige die in aanmerking komt als afkorting van de naam van een Luikse

prinsbisschop uit de periode dat denarii werden aangemunt. Dat beperkt de mogelijkheden tot Hendrik van Verdun (1075-1091), Hendrik van Leez (1145-1164) en Hendrik van Gelre (1247-1274). Een vergelijking met de andere denarii van deze vorsten laat er vervolgens geen twijfel over bestaan dat de hier besproken denarius door Hendrik van Leez moet zijn uitgegeven (wat al door de Chestret werd vooropgesteld).

Het stuk in de verzameling van de Universiteit Gent is afkomstig uit de verzameling van kanunnik Martin-Jean De Bast, die in 1822 door koning Wilem I werd aangekocht. Het bevond zich dus al geruime tijd in de verzameling van de universiteit toen de Renesse zijn studie publiceerde.

Bibliografische referenties

C. DE RENESSE-BREIDBACH, *Histoire numismatique de l'évêché et principauté de Liège depuis les temps les plus reculés jusqu'à sa destruction arrivée par la réunion de ce pays à la république française*, Brussel, 1830, p. 9 & pl. III, nr. I.

J. DE CHESTRET DE HANEFFE, *Numismatique de la principauté de Liège et de ses dépendances (Bouillon, Looz) depuis leurs annexations*, Brussel, 1890, nr. 46.

H. VANHOUDT, *Atlas der munten van België: van de Kelten tot heden*, Herent, 1996, nr. G 726.

J.-L. DENGIS, *Les monnaies de la Principauté de Liège, I. De Notger à Henri de Gueldre (972-1274)*, Wetteren, 2006, nr. 216.